

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . . . 100 Lei

Pe jumătate de an . . . . . 50 Lei

Apare odată în săptămână: Duminică.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Eminescu N-rul 18.

Telefon pentru oraș și județ: 266.

Prasnicele Impărătești.

Trei luceferi strălucesc pe cerul bisericii noastre ortodoxe, cari trimit în fiecare an razele lor blânde și line în inimile creștinilor evlavioși. Acești luceferi sunt cele trei mari sărbători sau prasnice sfinte: Nașterea, Învierea Domnului și Pogorârea Duhului Sfânt. Bucurie sfântă și binecuvântare îmbelșugată revarsă aceste sărbători în inimile credincioșilor. La Crăciun la Paști și la Rusalii simte sflitul înțelegător o duiosie sărbătorească, niște fiori deosebiți trec prin inima creștinului peregrin. I-se pare, că trăește în altă lume în sfere mai înalte, au încetat pentru câteva ore grijile lumii și în aceste zile i-se pare a fi de Dumnezeu mai aproape. Urechea lui pare a auzi cântece minunate din altă lume.

Chiar și omul necredincios al cărui scop de pe lumea asta e numai alergarea după avere, a cărui inimă este seacă și la nimic nu se mișcă, are la aceste prasnice sfinte un sentiment de muștrare, niște fiori deosebiți. Pare că i-ar zice cineva: pleacă și tu la biserică! E Crăciunul, sunt Paștile, Rusaliile, prasnice mari și sfinte aducătoare de binecuvântare și fericire.

Când s'a sărbătorit primul Crăciun pe pământ, era noapte. Oamenii dormiau și noaptea trecuse de jumătate, când Dumnezeu cuvântul se pogorâ de pe tronul ceresc și luă trup omenesc din Sfânta Preacurată în ieslea dela Vifleem.

Crăciunul a fost noaptea și cu drept cuvânt! Căci noaptea întunecoasă era atunci pe pământ în inimile și sufletele oamenilor. Noaptea păcatului, noaptea rătăcirii și a necredinței, când foarte puțini muritori cunoșteau pe adevăratul Dumnezeu și mulțimea zăcea în întunec. Crăciunul era deci noaptea.

Al doilea prasnice Impărătesc, Învierea era în zori de zi. Primele raze de soare auriau vârfurile dealului Golgota când în grădina lui Iosif din Arimatea s-a răsturnat piatra de pe mormânt și Mântuitorul a biruit moartea și a

frânt puterea iadului și întru cântări îngeresți a înviat la nouă viață.

Învierea era în zori de zi nu la miezul nopții. Și cu drept cuvânt, căci aurora s'a coborât atunci peste oameni. Jertfa de pe Golgota era îndeplinită și oamenii eliberați din cătușile iadului puteau cânta aliluia. Crăciunul noaptea, Paștile în zorile zilei și Rusaliile ziua. Soarele era sus pe orizont când mulțimea de popor venise la Ierusalim la sărbătoare și pe când poporul mișuna pe stradă, iată un sgomot puternic s'aude și ca o furtună ce vine repede asupra casei unde erau apostolii s'a pogorât Duhul sfânt în limbi de foc asupra lor luminându-le mintea ca să poată grăi și învăța în toate limbile.

Rusaliile în ziua mare și este cu drept. Căci sosise ziua și pentru oameni ca Duhul adevărului să-i lumineze. Apostolii înzestrați cu putere de sus începură a cutreera toată lumea propoveduind ziua Evanghelia lui Hristos. Rusaliile sunt ziua, căn peste trei mii de oameni se botează și cu aceasta puse temelii bisericii creștine.

Sărbătoarea asta se numește Rusalii, dela „Rosalia“ o sărbătoare la Romani, care se ținea întru venerarea zinei Flora în luna lui Mai, deci tot cam pe același timp când creștinii sărbău Pogorârea Duhului Sfânt. De aici a rămas obiceiul ca să se împodobească biserica cu flori și cu verdeață în ziua această. Evreii sărbău tot în aceste zile darea legii pe muntele Sinai și împodobeau sinagoga și casele cu flori și cu ramuri, întru aducerea aminte, că legea s'a dat într'o vreme, când lângă munte erau toate în verdeață.

Creștinii, decorând casele și bisericile cu ramuri și cu flori la Rusalii, simbolizează frumsețea spirituală cu care Duhul Sfânt a ornătit biserica creștină.

Între cele 12 sărbători mari ale bisericii să amintim și Înălțarea la cer. Ziua de prănuire a acestui eveniment de pe muntele maslinilor, când mântuitorul își încheie viața pă-

măntescă. Sf. Augustin ne spune, că creștinii o sărbau cu deosebită pietate.

Impărăteasa Elena edifică pe locul înălțării o biserică. Acolo petreceau creștinii în ziua aceea cu mare pompă. Sărbarea se începea pela miezul nopții și pe munte ardeau o mulțime de lumânări de ceară și candelile, așa că se putea crede, că tot muntele era în foc. Creștinii de azi încă ar trebui să țină această sărbătoare cu mai multă evlavie și cu mare fast, ca decoarea și încheerea sărbătorilor.

În timpul din urmă trebuie să constatăm, că la orașe prasniciul acesta și-a pierdut caracterul religios și a luat caracter național sărbătorindu-se în aceasta zi și amintirea Eroilor.

Liturghia se isprăvește în biserică mai de vreme și mai de dimineață, fără credincioși numai cu cantorii și mai cu graba. Publicul este ocupat cu parada. Sfântul Ioan Chrisostom nu știu ce ar zice la aceasta.

Ilie Hociotă.
protopop militar.

Vasile Goldiș.

Di Teodor P. Păcescu doctor al facultății teologice din București și doctor în filozofie dela universitatea din Lipsca, publică în „*Noua Revistă Bisericească*” despre noul ministru al cultelor, următorul articol judicios:

Ministerul Cultelor și Artelor dela înființarea lui, în 1920, a fost un minister fericit. A avut parte de oameni dorți de biserică. Cel dintâi ministru al Cultelor, D-l Octavian Goga, prin naționalismul său creștin neîntrecut, care a tăiat brazde adânci în sufletul națiunii române, a urzit legea de unificare bisericească, apoi a urmat D. Constantin Banu, un om foarte inteligent, orator plăcut care a dus mai departe urzeala acestei legi. După D-sa a venit ca ministru al Cultelor D-l A. Lapedatu, cel ce a țesut și tăiat pânza legiurii bisericești, cu fericit succes, lăsând în urmă o foarte bogată activitate de legislație bisericească, datorită nu atât împrejurărilor, cât mai ales spiritului D-sale de istoric imparțial și împăciuitoare, dar de o tenacitate neînvinsă în urmărirea înfăptuirii gândurilor sale.

Al patrulea ministru al Cultelor este D-l Vasile Goldiș.

D-sa are misiunea de a consolida legiurii de unificare administrativă a bisericii române ortodoxe, unificarea la care au contribuit, cu merite egale miniștrii predecesori, fiecare punând la contribuție autoritatea, temperamentul și cunoștințele sale.

D-l Ministru V. Goldiș are acum o altă misiune.

Acea de a îndruma preoțimea țării, în cadrul noului așezământ al legiurii bisericești, spre o activitate de aprofundare a creștinismului, adică să o direcționeze și să o sprijine la lucru în ogrorul curat creștin și în haina celui mai înalt patriotism.

Opera aceasta este mai grea decât opera legislativă, căci ea trebuie să creeze dispoziții sufletești și datorii de conștiință, adică legi morale.

Statul pretinde clerului să fie agent de educație morală și națională, cu o responsabilitate mai înaltă decât a oricărui alt factor de cultură.

A direcționa preoțimea ortodoxă a țării spre aceste ținte însemnează a pune începutul fazei a doua, complectatoare, a legiurii bisericești, căci în biserică pe lângă o lege pe hârtie, trebuie și o lege în suflete.

D-l Ministru Vasile Goldiș, prin trecutul D-sale, prin temperamentul D-sale, prin marile idealuri naționale și bisericești ortodoxe de care este însuflețit și călăuzit, are chemarea și sorții de izbândă în această imperioasă datorie.

D-sa, ca asesor consistorial în Arad, n'a îndepărtat, acolo, funcțiuni de cancelarie, pe care putea să le facă și alte personalități mai restrânse, ci a stat acolo — în acel post de veghe culturală și națională, — ca să direcționeze și alimenteze toată activitatea și puterea bisericii ortodoxe ardelenice în lupta ei istorică, de a ține la înălțime conștiința națională a românii de peste Carpați.

Din postul de asesor D-l Vasile Goldiș conducea prin biserică viața națională a fraților aflați sub jug milenar — până ce, venind plinirea vremii, D-l Goldiș a sfărâmat lanțurile robiei politice, aruncându-le jos — și, ținând în mână la Alba-Iulia, în 18 Noembrie 1918, steagul tricolor al unirii fraților români, D-sa a cetit proclamația de unire a Ardealului cu patria mamă.

În postul de ministru al Cultelor D-l Vasile Goldiș are, cum am zis, aceeași chemare sfântă: Să direcționeze, să însuflețească și să sprijine întreaga biserică ortodoxă română în fireasca ei misiune de educatoare creștină a poporului și de păstrătoare a tradițiilor și idealurilor istorice.

T. P. Păcescu.

Din viața sufletească a satelor.

De Dr. Gheorghe Stoian.

Traversând cu atențiune satele noastre din Țara Carașului — sate cari economiceste și culturalmente sunt socotite ca adevărate perle ale românismului — vom întîlni curioase frământări sufletești în rândurile masselor; o fermentare lentă a spiritelor, care ici-colea ridică la suprafață din pătura simplă a țărânilor caractere impunătoare prin apariția cărora aici în mijlocul nostru se adevăresc vorbele poetului Goga: „Străbunii'n noi înveci nu vor să moară”. O luptă tă-

cută, sufletească, o luptă de idei și de principii se desfășoară de un timp încoaci dealungul satelor, iar fortăreața în jurul căreia se ciocnesc două tabere potrivnice este bătrâna noastră Biserică. Deoparte vedem massa viguroasă și covârșitoare a sufletului românesc străbun conservator, făcând brâu strâns în jurul bisericii fiecărui sat și lipindu-se cu o deosebită dragoste de datinile învechite ale acestui arhaic lăcaș cu rădăcinile adânc slobozite în glia acestor plaiuri, respingând instinctiv și cu un devotament înălțător atacurile îndreptate din tabăra potrivnică a baptiștilor. Rândurile combatanților baptiști sunt foarte rari, dar cu atât mai îndârjite, iar componentul lor este în mare parte un element care colindase prin țări străine, îndeosebi în lumea nouă (America) întru căutarea existenței. Plante răsărite aici la noi, dar sădite vremelnic dincolo de Oceanuri și crescute în clima și spiritul unei alte lumi, uitând acolo viața patriarhală, care aici la noi s'a cristalizat de veacuri în jurul bisericii naționale a Românilor de pretutindeni. În căutarea lor după un razim, după o mângăere sufletească, fără de care n'au putut trăi nici dincolo de apele Pacificului, aleseră câte una din sectele dominante ale țărilor de acolo, secte cu un caracter pur internațional, ca-și întreaga înfățișare a acelor ținuturi, față de naționalismul vădit al bisericii, din legăturile căreia s'au descopciat. Dar amintirile din copilărie, legăturile de sânge, mormintele rămase ai. i. l-a atras cu o putere elementară iarăși spre vetrele lor părăsite, după-ce prin agoniseala lor de acolo își asiguraseră traful vieții, în țara lor de unde plecaseră cu decenii mai înainte. Și acum așezându-se la gospodăriile lor reconstruite, îi vedem iarăși în mijlocul nostru, dar vraja acelor secte îi luase în stăpânire, și glasul chemător al bisericii străbune este înăbușit de ideile infiltrate într'însi în țara dolarilor. Și cu sârguința, tenacitatea și coherința cu care se deprinseră prin uzinele colosale d'acolo, acum la noi acasă, un mănunchi de oameni ridică cu febrilitate case noi de rugăciune, în stilul celor din lumea nouă, explicând evanghelia lui Hristos în sensul lor și preamărind la fiecare pas pe Domnul în melodiile unor compozitori ca H. R. Palmer, Granahan, Walfisch, P. Bliss ș. a. Apariția lor n'a putut să rămână izolată, fără a produce o ferebă, un clocot, în marea massă a sufletului autohton, când nouile idei atacă cu vehemență axa în jurul căreia se cristalizase de veacuri acest neam. Și întreagă biserica lui Hristos — comunitatea sufletească a credincioșilor — în structura ei milenară simți atacul nouilor învățături, cari începuseră a izbi cu vehemență în Biserica neamului românesc. Se deslănțuesc dezbateri furtunoase, dogme se atacă și se apără într'o naivitate înălțătoare și intuitivă; apărări calde se amestecă printre atacurile îndrăznețe ale celor noi veniți. O adevărată furtună religioasă bântue în aceste sate pur românești. Iar în viltoarea luptelor, apare ici-colea, licărind în adevărata lui măreție

sufletul curat al neamului, care ne urmărește la tot pasul ca o binecuvîntare cerească. Și siluetele vechilor voievozi, apărătorii ai credinței strămoșești, reapar ca o târzie arătare printre căsuțele satelor noastre.

Precum găslau dâni pe vremuri — când biserica, și prin ea neamul se zbătea sub apăsarea semilunei — o adevărată mângăere prin a ridica mănăstiri, cari pelângă înjghebură stilul românesc erau tot atâtea vestiitoare ale creștinismului ortodox: asemenea fenomene vedem repetându-se și în părțile noastre, deși în proporții mai mici — fiindcă bineînțeles acum mai mic e și pericolul care amenință — iar ctitorul numărându-se dintre țărani simpli ai plaiurilor noastre.

Cântărețul de strană al bisericii gr. ortodoxe *Ion Lazăr* din comuna *Ilidie* este acel ctitor, care prin devotamentul și alipirea lui față de legea străbună îmi invocase în memorie măreția apusă a marilor apărători de credințe. Cărturar cu vază în comună, acest *Ion Lazăr* a fost adânc rănit sufletește prin pierderea unuia dintre feciori lui pe câmpul de luptă, însă inima lui sângerândă găsia o mângăere creștinească preamărind în cântece cucernice pe Atotputernicul de sus. Izvorul limpede al credinței sale l-i turburase curând o nouă împrejurare. În fața căsuței bătrânului cantor bisericesc era un intravilan gol. În acest teren, cumpărat de aderenți nouilor învățături, în scurtă vreme se ridică noua casă de rugăciuni a *Baptiștilor*. Și cântecele neobicinuite ce răsuna acolo străbat zilnic în căsuța lui *Ion Lazăr*, turburând echilibrul sufletesc al cântărețului de pricesne și tropare. Într'o dimineață, însă, o idee nouă îi înseninase întreaga ființă. Plecă de-acasă, cumpără dela comuna politică o parte din terenul liber al drumului publice formează o mică plață lângă nou ziditul lăcaș. Și la o distanță de un pas dela noua casă de rugăciuni *Ion Lazăr* ridică o cruce puternică de granit, ocolindu-o cu un zid masiv, jertfind din sărăcia lui 10.000 Lei pentru această cruce cu următoarea înscripție aurită, gravată pe soclu, la picioarele Mântuitorului crucificat:

„Apost. Pavel către Corinteni I. c. 1. s. 18. *Cuvântul Crucii celor peritori nebunie este, iară nouă celor ne mântuim, puterea lui D-zeu este*“.

Aceste vorbe din Scriptură au să grăiască în numele lui *Ion Lazăr* și în numele bătrânei sale biserici, în locul altor dezbateri înflăcărâte, către toți trecători, ca un răspuns nouilor melodii cari îi tulburaseră pe o clipă credința. Iar mâinile sângerânde ale Mântuitorului de pe crucifix se înting în suprema lui durere ca pentru îmbrățișarea tuturor fiilor cari se zbat în căutarea adevăratei mântuirii.

Credința neșovăitoare a țaranului *Ion Lazăr* din *Ilidie* și jertfa lui pentru apărarea credinței strămoșești m'a emoționat adânc. Am plecat din fața locului cu convingerea, că neamul, care are în rândurile țărânilor sale o credință atât de tare, gata la orice sacrificiu pentru apărarea ei, poate privi cu nădejde la ziua de mâine.

Adunarea eparhială.

Sedința II.

S'a ținut la 3 Mai 1926 orele 10 a. m.
Președinte: Prea Sf. Sa Dl. Episcop Dr. Grigorie Gh. Comșa. Notaf: Dr. Ioan Jucu.

Nr. 9. Se citește procesul-verbal al șed. I, și se verifică.

Nr. 10. Prezidiul prezintă cererile de concediu ale deputaților: Vasile Goldiș, Procopiu Givulescu și Dr. Aurel Grozda pentru întreaga durată a sesiunii sinodale, a deputatului Fabriciu Manuilă pentru trei zile și a deputatului Vichente Petru pentru 2 zile.

Concediile cerute se acordă.

Nr. 11. Neprezentându-se la sesiunea actuală deputații Dr. Iustin Marșieu și Dr. Iuliu Coste, membrii ai comisiunii verificătoare, precum și deputații Procopiu Givulescu, Dr. Mihai Mărcuș și Dr. Lucian Georghevici, membrii ai comisiunii epitropești și în fine deputații Dr. Iuliu Ionescu și Dr. Ioan Groza, membrii ai comisiunii bugetare,

Adunarea eparhială completează pentru actuala sesiune, comisiunea verificătoare cu deputații Dr. Antoniu Ardelean și Dr. Iustin Miron; comisiunea epitropească cu deputații I. P. C. părintele Arhimandrit Policarp Morușca, Pavel Dârlea și Ionel Mocioni și în fine comisiunea bugetară, cu deputații Dr. Aurel Dămian și Ioan Chera.

Nr. 12. Urmează la ordinea zilei comisia bisericească. Raportorul Dr. Teodor Băluța citește raportul general Nr. 1326/926 al Consiliului eparhial ort. rom. din Arad, ca secție administrativă bisericească despre activitatea sa în cursul anului 1925.

La propunerea comisiunii,

Raportul se ia în general la cunoștință și se dispune tipărirea lui, ca anex, la procesul-verbal.

Nr. 13. În desbaterea specială la punctul 9 în chestiunea conviețuirilor nelegiuite, la propunerea comisiunii,

Adunarea eparhială decide: Să fie recercate Prefecturile județene din cuprinsul Eparhiei Aradului, ca acolo unde s'ar mai încassa și azi diferite taxe la cazurile încheierii căsătoriei civile, ori la cazurile de naștere ori de moarte, să fie sistate.

Consiliul eparhial să intervină la înaltul guvern, ca văduvele de război, chiar și în caz de recăsătorire, să nu li se sisteze ajutorul vidual, căci pierderea penzilor viduale în caz de recăsătorire, contribuie în măsură destul de mare la înmulțirea conviețuirilor nelegiuite.

Consiliul eparhial să ia măsuri viguroase pentru a preveni conviețuirile nelegiuite între persoanele sub vârsta fixată în legea pentru căsătoriile civile.

Nr. 14. La punctul 15 lit. a) privitor la conscrierea poporului, la propunerea comisiunii,

Adunarea eparhială îndatorează preoțimea, ca până la finea anului 1926 să facă o nouă numărare

a credincioșilor și amăsurat rezultatului să îndrepte și să întregască conscrierea poporului.

Nr. 15. La punctul 15, lit. b) referitor la îndatoririle membrilor tuturor corporațiilor bisericești, după o discuție temeinică la care au luat parte deputații: Dr. Sever Ispravnic, Mihai Păcățian, I. C. S. Policarp Morușca, Dr. Gheorghe Ciuhandu, Dr. Ștefan Cioroian, Pavel Dârlea, George Pleș, Dr. Ioan Jucu și Ionel Mocioni, în urma indicațiilor date de P. Sf. Sa Dl. Episcop Dr. Grigorie Gh. Comșa,

Adunarea eparhială decide: se invită Consiliul eparhial să ia măsurile ce le va crede de cuviință, pentruca membrii tuturor corporațiilor bisericești să fie pildă de urmat în ce privește cercetarea sf. biserici și împărtășirea cu sf. Taine.

Nr. 16. La punctul 15 lit. c) la propunerea comisiunii

Adunarea eparhială decide: se invită Consiliul eparhial să intervină la Guvernul țării pentru recunoașterea dreptului de proprietate a comunelor bisericești asupra edificiilor confesionale statificate, ca să poată fi decretate de case parohiale eventual statul să despăgubească comunele bisericești după prețul curent, ca din banii încuși să se poată edifica case parohiale și în fine înaltul guvern să dea material lemnos din pădurile statului, comunelor, cari se adresează cu cereri în scopul zidirii caselor parohiale.

Nr. 17. La punctul 15, lit. d) la propunerea comisiunii

Adunarea eparhială decide: Acolo, unde preotul nu are sesie parohială, să i-se încuviințeze o urcare de salar de 80% dela salarul de bază și gradație și 20% relut de cortel.

Nr. 18. La punctul 15 lit. e) în chestiunea facerii din nou a examenului de cvalificațiune preoțească, după o discuțiune mai lungă la care iau parte mai mulți deputați,

Adunarea eparhială decide: Absolvenții de teologie cari în curs de 3 ani nu ocupă parohie sau altă funcție bisericească trebuie să facă un examen canonic și nu din nou examenul de cvalificațiune preoțească. Această îndatorire obligă și pe preoții cari ieșind din serviciul bisericesc, au intrat în serviciul statului sau ocupă alte funcții, întrucât în întretimp nu vor fi lipsiți de toate atribuțiile preoțești.

Nr. 19. La punctul 7 referitor la activitatea pastorală a preoțimei, I. Pr. C. S. părintele arhimandrit Policarp Morușca propune, iar

Adunarea eparhială decide: Se invită Consiliul eparhial să reînvie îndatorirea preoțimei de a catehiza pe nupturienți în intervalul dela încheierea „bunei învoiri” până la cununie cu scop de împedeca încheierea ușuratică a căsătoriilor care dă pricină de trai fără tihnă și la dese divorțuri. Preotul care îndeplinește slujba sf. cununii va cere părții care nu aparține jurisdicției sale certificat despre catehizare prin preotul său; în tot cazul însă va ține cu amândoi mirii mai înainte de cununie un fel de examen asupra pregătirii sufletești și religioase a tinerilor pentru primirea sf. Taine căreia se cade să-i premeargă sf. mărturisire și cuminecare.

Nr. 20. Se citește raportul special al P. Sf. Sale Domnului Episcop Nr. 1868/926 despre vizitațiile canonice. La propunerea comisiei,

Adunarea eparhială, pe lângă exprimarea mulțumirii și recunoștinței sale îl ia cu plăcere la cunoștință.

Nr. 21. Urmează raportul special Nr. 4078/1925 despre organizarea învățământului la Institutul teologic. La propunerea comisiei,

Adunarea eparhială încuviințează să se aplice în mod provizor concluzul normativ al Consiliului eparhial invitând din nou Consiliul eparhial ca conform concluzului Nr. 40 al adunării eparhiale din anul 1925 să studieze chestiunea ridicării Institutului teologic la rangul de Academie Teologică având a raporta despre rezultatele obținute în viitoarea sesiune a adunării eparhiale.

Nr. 22. Regulamentul provizor pentru examenul preoțesc de promovare Nr. 915/926, la propunerea comisiei.

Se aprobă, omițând alineatul 2 din Art. 16 și se va pune în aplicare după ridicarea la valoare a acestui concluz.

Nr. 23. Constatându-se ca din comisia organizatoare lipsesc unii membrii, la propunerea I. P. C. Sale părintelui arhimandrit Policarp Morușca.

Adunarea eparhială completează pentru actuala sesiune, comisiunea organizatoare cu deputații Dr. Teodor Burdan și Dr. Antoniu Ardelean.

Exhaurindu-se ordinea de zi, ședința se ridică la ora 1 $\frac{1}{2}$ p. m. fixându-se ședința proximală în aceeași zi pe orele 4 p. m.

Acest proces-verbal s'a citit și verificat în ședința IV.-a din 4 Maiu a. c.

Dr. Grigorie Gh. Comșa,
Episcop-președinte.

Dr. Ioan Jucu,
notar.

Biserica Activă II: Filosofia

de Prof. Caius Turicu.

(Continuare.)

Intellectualismul se născu din școala eleaică și se desăvârși prin clasicul *Platon*, care susțină categoric că cunoașterea se poate naște numai după ce icoana simțuală s'a eliberat de orice materie. În filozofia modernă sunt intelectualiști *Descartes* (*cogito ergo sum*) *Kant* (mintea este legiuitoarea naturii) și îndeosebi urmașii lui: *Hegel*, *Fichte* și *Schelling* cari pun rațiunea ca creatoare a naturii externe. Intellectualismului se datorește de altcum scoaterea la lumină a unor probleme de mare valoare ca d. ex. problema despre substanță și atributele ei.

Din intelectualism s'a dezvoltat o nouă concep-

ție cunoscută sub numele de *misticism*, care susține că adevărata cunoaștere o poate găsi sufletul eliberat complet de orice materie. Misticismul s'a menținut paralel cu cultul religios, de aceea îl găsim chiar în epoca mistico-religioasă. Cultul lui Orfeu (sec. VI n. cr.) și școala lui Pitagoras sunt primele manifestări ale misticismului. La disciplină filozofică se ridică abia în sec. I d. Cr. în școalele neopitagoreice și neoplatonice având ca reprezentant pe filozoful *Plotin* (205 - 270). În evul mediu se ivește în mistica creștină a *Măestrului Eckhardt*, *Berthold v. Regensburg* și îndeosebi la *Jacob Böhme*. În filozofia modernă se ivi sub o nouă numire: *Spiritizm*.

Față de aceste doctrine filozofia actuală a adaptat *teoria genetică și biologică* a cunoașterii, care îmbrățișează partea *subiectivă* a cunoașterii, arătându-i componentele ei apoi nașterea și dezvoltarea acestora lăsând la o parte *obiectul* cunoașterii, care trebuie să fie îmbrățișat de a doua disciplină a filozofiei cunoașterii; știința care se ocupă de existență: ontologia sau metafizica.

2. Ontologia sau metafizica.

Cuvântul „metafizică“ îl avem dela primul sistematizator al filozofiei și a disciplinelor ei, clasicul *Aristotel*, care cu acest cuvânt a botezat știința care se ocupă cu ceea ce se petrece *după fizică*, dincolo de datele simțurilor. Până când fizica aristotelică îmbrățișează fenomenele ce se petrec în lumea externă și în cea internă, cari atât în conținutul cât și în forma lor cad sub simțuri, „metafizica“ lui trată despre cauzele fenomenelor și formelor, cari stau mai presus de simțuri. Poate chiar acest motiv l-a determinat să o numească „prima filozofie“. Metafizica aristotelică în decursul evului mediu a primit o largă amplificare prin stăruințele filozofilor scolastici. Dintre întrebările pe cari le puneă și rezolvă trebuie să amintim următoarele: Care este cauza fenomenelor externe? Natura. Ce este natura? Care e cauza fenomenelor sufletești? Sufletul. Ce este acesta? Care e cauza fenomenelor vitale? Viața. Ce este ea? Care este cauza tuturor fenomenelor și formelor? Dumnezeu. Ce este Dzeu? Tot atâtea întrebări la cari răspunsuri nu se pot da pe baza experienței, ci din concepții personale, cari însă pot primi un caracter universal.

În filozofia modernă întrebările metafizicele scolastice s'au contopit într-o disciplină ce tratează despre *existență* (grec.: *τά ὄντα*) de unde a și primit apoi numirea de *Ontologie*: Știința despre existență. Ca disciplină s'a atașat filozofiei cunoașterii, cu care este într-o strânsă legătură. Ca obiect are *existența reală și însușirile ei*. Are să răspundă mai întâiu la întrebarea dacă există ceva ca *realitate obiectivă*. Din această întrebare decurg alte două: a) *în ce constă natura realității* și b) *cum ni se prezintă realitatea ca totalitate*. Aceste două întrebări ne duc la cele două probleme ale ontologiei: a) problema strict ontologică și b) problema cosmologico-teologică.

a) Problema ontologică.

Întrebarea noetică, — ce suntem în stare să cunoaștem, — ne duce nemijlocit la problema ontologică: ce există, adică ce este esența realității. Ca întrebare filozofică problema ontologică s'a pus naintea celei noetice. Eră doar și firesc, deoarece despre natura realității se interesează și acela care n'a depășit încă de pe terenul realizmului naiv, până când problema noetică agită o minte disciplinată filozoficește.

Mintea nefilozofătoare la întrebarea *că ce este realitatea*, răspunde: tot ce mă înconjoară, obiectele pe cari le văd, le pipăi, sunetele ce le aud etc. Ca urmare acestui fel de a judeca, existența ar fi mulțimea neorânduită a lucrurilor din lumea externă. Nainte de orice speculațiune filozofică, oricât de naiv s'ar gândi cineva, obsearvă deosebirea între lucrurile *cu viață* și cele *fără viață*, între corpuri însuflețite și neînsuflețite. Cele dintâiu trebuie să aibă în ele *ceva*, ce nu părăseșie corpul decât prin moarte. Pe acest *ceva* mintea omenească dintr'un început l-a închipuit ca o ființă imaterială, suprasimțuală, separată de corpul supus nimicirii. Această existență vecinică s'a numit cu cuvântul: *suflet*.

Nu este limbă pe suprafața pământului care să nu aibă un cuvânt pentru însemnarea noțiunii de suflet, fapt ce donotă că toate popoarele îi atribuiesc acestuia *existență reală*. Credința în suflet, după cum ne dovedesc cercetările noi istorice și etnografice, este generală la toate popoarele de pe globul pământesc.

Așadar toate neamurile pământului, pe o treaptă oarecare a filozofării, existența o împart în imperiul corpurilor neînsuflețite și în acela al sufletelor. Această concepție în ontologie poartă numirea de *dualism originar sau naiv*.

Speculația filozofică nu se mulțumește cu această concepție vagă. Pornită din simțul necesității unei concepții unitare și din cel al unității conștiinței proprii, caută a da o explicație existenței dintr'un *singur* principiu. Această concepție în ontologie se numește *monism* (*μόνος*—singur) și după atitudinea ce o ia față de conținutul existenței, declarându-l pe acesta ca materie ori ca spirit, primește atributul de *materialist* ori *spiritualist*, iar după modul cum susține existența în manifestarea ei se ramifică în *monism substanțial* și *energiat*.

În cele ce urmează vom trata aceste specii ale concepției moniste, rămânând apoi a ne da seamă și despre concepția dualistă emancipată.

Va urma.

Familie distinsă primește doi băieți de școală cu întreagă proviziune dela 1 Septembrie a. c. Adresa la Administrația foii.

Nr. 2347—926.

Comunicat.

Ministerul Cultelor și Artelor cu No. 23.249—926 din 1 Iunie a. c. ne comunică, că conform adresei No. 34.772/D. G./926 a Direcțiunii Generale a C. F. R; toate carnetele de indentitate ale funcționarilor publici și membrilor lor de familie se prelungesc până la noui dispozițiuni fără nici o viză pe anul în curs; de asemenea se pot emite carnete de indentitate din nou pentru funcționarii noi numiți în aceiași condițiune.

Ceace o aducem la cunoștința Cucernicilor preoți spre știre și orientare.

Arad, 4 Iunie 1926.

(ss) *Dr. Grigorie Gh. Comșa*
Episcop.

INFORMAȚIUNI.

Sfințire de biserică. Duminecă în 13 Iunie a. c. P. S. Sa părintele Episcop Grigorie va sfinți biserica nouă din Căpruța tractul Radna, iar după masă va vizita unele comune din apropiere.

D-l Nichifor Crainic, secretar general al Ministerului Cultelor și Artelor, numit în acest post înalt, nu din considerațiuni politice nu ca recompensă pentru activitate electorală, pe pe temeiul propriei D-sale valori recunoscută de dnul Ministru V. Goldiș, ne aduce zoriile unor frumoase speranțe pentru biserica ortodoxă.

D. Nichifor Crainic este teologul Ion Dobre, studentul eminent, mai târziu scriitorul bisericesc cu profunzime de cugetare creștină, cu formă de expunere literară de o frumusețe neajunsă de alți teologi.

D. Nichifor Crainic a făcut la Viena serioase studii în domeniul filozofiei. D-sa este literat cu multă vază, cu nota caracteristică a infiltrării religiozității în creațiunile poetice.

Concepția bisericească a D-lui Nichifor Crainic tinde către o ridicare a bisericii în sferă cât mai înalte de autodeterminare administrativă, de spiritualizare și de universalitate. D-sa va fi un prețios colaborator al D-lui ministru Vasile Goldiș.

Noul parlament. Este compus din 292 deputați guvernamentali, 67 naționali-țărăniști, 16 liberali și 10 cuziști. Parlamentul este convocat pe data de 25 Iunie a. c.

† **Nicolae Mladin.** A murit un om de omenie. Primul Subprefect al județului nostru, ajuns sub era românească, s'a dus și el lăsând regrete sincere, căci Nicolae Mladin n'a fost un funcționar de tarabă, ci prototipul slujbașului care și-a pus sufletul și idealul în serviciul oficiului, pe care l-a ținut la demnitatea ce impune respect și iubire. A fost înmormântat Luni în 7 Iunie a. c. în cimiterul de sus al orașului Arad. Odihnească în pace, iar dragostea lui de neam și patrie, să servească ca pildă celor ce-i dețin locul în funcțiune.

Luni în 17 Maiu s'a stins făclia, care de 42 ani a răspândit lumină în comuna noastră Bodești (Rădești) învățătorul Nicolae Boșcaiu care 42 ani a stat neclintit la postul său împlinindu-și datorința până la ultima suflare în școală și la biserică. Jalea și întristarea se sălăsluia în inimile credincioșilor noștri cari au alergat cu mic cu mare să-l petreacă la mormânt. Chiar și din comunele învecinate și mai îndepărtate au grăbit credincioșii ca să-i dea ultima cinste. Învățătorii tovarășii săi de muncă s'au prezentat la număr frumos la înmormântarea vechiului și iubitului lor președinte și în fruntea revizorul cl. II-a M. Vidu. preoțimea a fost reprezentată prin 9 preoți în frunte cu protopopul tractual dl Florea Roxin, Iuliu Bodea, Avram Giurgiu, Ioan Popovici, Nicolae Toma, Ioan Bogdan, Vasile Drincu, Aurel Ianuțași și Traian Vranțiu cari au celebrat serviciul funebral. În biserică dl protopop scotând la iveală îndeosebi, cinstea și dragostea de muncă a răposatului și adâncul sentiment religios de care a fost pătruns. La mormânt a vorbit dl Inspector Iosif Moldovan asemănând pe răposatul cu dreptul Iov. Și o asemănare mai potrivită nici că să mai putea, căci dânsul a avut să îndure loviturile sorții ca puțin alții, a fost persecutat de stăpânirea de pe vremuri, dar asemenea lui Iov nici când nu a cârtit. Arată că dânsul ca autor de abecedare a luminat sufletele tinere departe de hotarele comunei sale. Amintește o scenă pe care nici când nu o va putea uita. Era o delegație de învățători la metropolitul Mețianu. Ministerul Aponyi ceruse ca metropolitul să sfătuiască pe învățători să se învoiască a fi unelte de maghiarizare, căci vor avea salarizare frumoasă și răposatul a rostit cuvintele cari pe ori ce Român îl umple de mândrie:

.....*Mal bine vom lua straița de cerșitor....*

Il deplâng: văduva și patru fii nemângâiați.
Odihnească în pacer!

Donațiuni. Comerciantul Ioan Filimon din Arad a donat 2000 lei pentru elevii săraci dela Seminarul ort. rom. Loc. Această sumă s'a distribuit elevilor: Marius Țiucra student în teologie curs I. și lui Gh. Handra student cl. VI. normală.

Bunul Dumnezeu să răsplătească din izvorul bunătăților sale gestul creștinesc al comerciantului nostru Ioan Filimon.

„Fondul de propagandă religioasă“

Colectă dela comuna bisericească Lapusin Lei	60—
Colecta dela comuna bis. Cenadul-mare	4780—
Colecta preotului Ioan Rusu din Parța	300—
Comuna bisericească Ceneteaz	1093.55—
Comuna bisericească Pesac	5465—
Comuna bisericească Sânicolaul-mic	3870—
Iosif Goanță în Topolovăț	150—
Comuna bisericească Târgoviște	130—
DI. sinodal N. N.	4000—
Preotul Gherasim Andru Sarcia rom.	500—
I. P. C. Sa arhimandritul Policarp Morusca	1200—
Primăria orașului Arad	2000—
Sabin Stefea prof. de religie Arad	500—
Comuna bisericească Macea	400—
Coleta preotului L. Mihailovici	700—
Coleta prefecturei din Arad	9530—
Colectă dela comuna bis. Igrîș	3410—
Colectă dela com. bis. Nerău	4500—
Comuna bis. Bodești	100—
Comuna bis. Sănandrei	500—
Funcționarii plasei Spineni	950—
Colectă dela Covăsiț	1341—

BIBLIOGRAFIE.

St. Meteș: Păstori ardeleni în principatele române. (Biblioteca „Semănătorul“ No. 111—113 Arad). Prețul Lei 15.

Domnul Ștefan Meteș, membru corespondent al Academiei Române, e un pasionat cercetător al trecutului românesc. Din arhive prăfoase, din biblioteci uitate, dl Șt. Meteș a scos la lumină date de preț pentru luminarea trecutului românesc din Ardeal și de aiurea. Volumul „Păstori ardeleni în principatele române“ e rodul unor studii îndelungate și migăloase. Cu ajutorul acestei cărți putem face o instructivă și îndușetoare excursie dealungul pământului locuit de români, în cursul veacurilor.

Volumul acesta al d-lui Șt. Meteș nu trebuie să lipsească din casa nici-unui intelectual român.

O. Ghibu: Cu gândul la Basarabia. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 146—147, Arad). Prețul 15 Lei.

Volumul acesta al d-lui prof. universitar Onisifor Ghibu cuprinde date interesante privitor la pregătirea desrobirii Basarabiei și a unirii ei cu România.

Il recomandăm cu toată căldura, publicului nostru și mai ales tineretului școlar.

—□—

Broșurile bibliotecii

„IA ȘI CITEȘTE“

No. 1. Primul omor, de Pr. I. Pop. Mălăești.	3.—
No. 2. Viorica, de Pr. N. Runcanu.	1.—
No. 3. Două vieți, prelucrare după Marta Friede.	3.—
No. 4. Rătăciții, povestire de Rădulescu-Niger.	5.—
No. 5. Moș Gheorghe, de Priam.	3.—
No. 6. „Un dar de Crăciun“, prelucrare de D. C.	3.—
No. 7. „Dureri alinate“, prelucrare de Pr. I. Florescu-Dâmbovița.	3.—
No. 8. Iubire de mamă, de Priam.	3.—
No. 9. Jurământul, de I. Dragoslav.	3.—
No. 10. Ciobănașul, prelucrare de D. C.	1.—

- No. 11. Cea din urmă spovedanie. 3.—
 No. 12. Viața Mântuitorului, de Pr. I. Mihălescu. 3.—
 No. 13. Doi bătrâni, povestire după Tolstoi de Pr. P. G. Bedreag. 3.—
 No. 14. Moș Neagu, de I. C. Visarion. 3.—
 No. 15. Explicarea Sf. Liturghii, de Pr. I. Mihălescu. 3.—
 No. 16. Perna fermecată. 1.—
 No. 17. Din viața Sfântului Nicolae, de Pr. Gr. Criveanu. 3.—
 No. 18. Fiul pierdut, de Priam. 3.—
 No. 19. Cei trei osândiți, de Aurelian Ionescu, inginer. 2.—
 No. 20. Coliba indiană, de Pr. I. Mihălescu. 2.—
 No. 21. Două ceasuri fericite, de Ieromonahul Damian Stănoiu. 1.50
 No. 22. Jerfele iubirii, de Pr. Manea Popescu. 2.—
 No. 23. Sgârșitul, de Pr. M. Măriceanu. 2.—
 No. 24. Viața Sf. Hristofor, de Aurelian Ionescu, inginer. 3.—
 No. 25—26. Școala Vieții, o istorioară pentru tinerime, de un creștin. 4.—

Suplimente:

- No. 1—5. Catehismul creștinului ortodox, de Pr. I. Mihălescu. 5.—
 No. 6. Tâlcuirea Evangheliilor și Apostolului din I și II zi de Paști și Dumineca Tomei. 2.—
 No. 7. Evangheliile și Apostolului din Dumineca III și IV după Paști. 2.—
 No. 8—10. Idem din Dumineca 5, 6 și a 7-a după Paști. 4.—
 Aceste broșuri se dau cu 20 la sută rabat și transport.
 Luată direct dela depozit, se dă 25 la sută rabat.
 Mai sunt de vânzare:
 „Drumul Crucii“, 7 lei; Morala și Alcoolul, 6 lei; Alcoolism și Creștinism, 7 lei; Cuvântările Sf. Efreim Sirul, format mare, 125 lei.

Concurs repetit.

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. II. a Prunișor (Chertiș) se publică concurs cu termen de 30 zile.

Beneficiu 1. Sesiie parohială întregită la 32 jugh. 2. Casă parohială cu supraedificate. 3. Bir și stole legale.

Impozitele către stat și comună de după beneficiu, le va solvi alesul.

Catehizarea la 2 școli și cuvântările în sf. biserică sunt deobligatoare.

Dacă nu s'ar afla nici un concurent cu calificățiune de cl. II. pot fi candidați și aleși și concurenți cu calificățiune de clasa a treia.

Cererea de concurs adresată către Comitetul parohial din Prunișor este a se înainta oficiului protopresbiteral din Buteni. Reflectanții din alte dieceze acluda la petit și dovadă despre învoirea P. S. Sale Episcopului nostru diecezan pentru a putea recurge la aceasta parohie.

Ord. cons. 1942/926.

F. Roxin protopop.

Licitație minuendă.

Comuna bisericească Brad, protopresbiteratul Zarand, jud. Hunedoara dă pe calea licitațiunii publice minuende zidirea bisericii, afară de turn, pe ziua de, Duminecă 20 Iunie 1926, orb 11 în localul Internatului de băeți din Brad, pelângă următoarele condițiuni:

1. Prețul exclamării 1.000.000 Lei.
2. Doritorii de întreprindere vor depune înainte de începerea licitației un vadiu de 10% din prețul strigării în bani gata, sau în alte hârtii de valoare acceptabilă. Vadiul aceluia, căruia i-se va încredința întreprinderea, i-se va extrada numai după colaudare, iar celorlalți licitanți îndată după terminarea licitației.
3. Comitetul parohial își rezervă dreptul de-a încredința cu executarea lucrării pe acela dintre minus oferenți, care va prezenta mai multă garanță de soliditate.
4. Planul aprobat de P. V. consistor sub Nr. 3818 din 29 Aprilie a. c. se poate vedea la oficiul parohial din Brad.
5. Participanților la licitație nu se licuidează spese.

Preș. Comitetului parohial,
Andron Bogdan.

A v i z.

Se aduce la cunoștința On. public, autorităților publice și autorităților bisericești, că am deschis un birou de

„ARCHITECTURĂ și CONSTRUCȚIUNI“

instalat visa-vis de gara CFR. Arad.

Executăm tot felul de planuri și devize pentru locuințe, școli și biserici și alte lucruri cari aparțin arhitecturii, totodată și întreprindem orice lucrări de această ramură.

Cu stimă:

DAN și DRECIN,

Birou de Arhitectură și Construcțiuni.

A v i z.

Cu onoare aduc la cunoștință onoratu-lui public și autorităților bisericești, că în Arad, str. Românului Nr. 7, am deschis un birou tehnic de arhitectură; construiesc orice planuri de casă, școli și biserici împreună cu devizele (preliminare) lor, mai departe execut colajonări de totfelul de lucrări de zidiri și întreprind totfelul de lucrări tehnice, clădiri etc.

Cu stimă:

Teodor Cioban,
arhitect.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: Prefectura Județului.